

UDC 378.4(477.53-21Полтава)

DOI <https://doi.org/10.31470/2415-3729-2022-16-166-193>

The System of Improving Teaching Excellence in Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University

Tetyana Lunyova

Doctor of Philosophy in Philology (PhD),
Associate Professor of the Department of English and German
Philology,
Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University
✉ Ostrogradskyi str., 2, Poltava, Ukraine, 36000
E-mail: lunyovat@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7022-0821>

Vasyl Fasan

Doctor of Sciences in Pedagogy (DSc), Doctor of Sciences in
Theology (ThD),
Vice-Rector for Research,
Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University
✉ Ostrogradskyi str., 2, Poltava, Ukraine, 36000
E-mail: Fazanvv@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9823-3704>

Dmytro Loboda

Doctor of Philosophy in Pedagogy (PhD),
Head of the Education and Methodology Department,
Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University
✉ Ostrogradskyi str., 2, Poltava, Ukraine, 36000
E-mail: dmitry.lobod@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6501-2895>

Iryna Kohut

Doctor of Philosophy in Pedagogy (PhD),
Head of the Department of Innovation and International Relations,
Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University
✉ Ostrogradskyi str., 2, Poltava, Ukraine, 36000
E-mail: kogutiv@gsuite.pnpu.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0856-7074>

Date of receipt of the article: November 10, 2022
Article accepted for publication: December 15, 2022

Система вдосконалення викладання у Полтавському національному педагогічному університеті імені В.Г. Короленка

Тетяна Володимирівна Луньова

кандидат філологічних наук, доцент,
Доцент кафедри англійської та німецької філології,
Полтавський національний педагогічний університет імені
В.Г. Короленка

✉ вул. Остроградського, 2, м. Полтава, Україна, 36000

Василь Васильович Фазан

доктор педагогічних наук, доктор теологічних наук, професор,
проректор з наукової роботи,
Полтавський національний педагогічний університет імені
В.Г. Короленка

✉ вул. Остроградського, 2, м. Полтава, Україна, 36000

Дмитро Олександрович Лобода

доктор філософії з освітніх, педагогічних наук,
Начальник навчально-методичного відділу,
Полтавський національний педагогічний університет імені
В.Г. Короленка

✉ вул. Остроградського, 2, м. Полтава, Україна, 36000

Ірина Вікторівна Когут

кандидат педагогічних наук, доцент,
Начальник відділу інноваційної діяльності та міжнародних
зв'язків, доцент кафедри психології,
Полтавський національний педагогічний університет імені
В.Г. Короленка

✉ вул. Остроградського, 2, м. Полтава, Україна, 36000

Дата надходження статті: 10 листопада 2022 р.

Стаття прийнята до друку: 15 грудня 2022 р.

Abstract

The article is devoted to the issue of improving teaching skills of higher school teachers as one of the key tasks of the development of Ukrainian higher education institutions in the context of the country's integration into European cultural and educational space. It focuses on the system of enhancing teaching excellence in Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University (PNPU named after V.G. Korolenko). **The aim** of the study is to expound the system of improving pedagogical skills of teachers-researchers and teachers in PNPU named after V.G. Korolenko. The study brings to scrutiny the institutional documents that cover teachers' professional development and institutional practices of enhancing teaching excellence. **The methods** used in the study are systematic analysis and generalization, as well as the historical method. **Results.** The study has explicated that the development of the university system of enhancing teaching excellence is grounded in the tradition of teachers training that reaches into the beginning of the 20th century and has evolved in response to societal, cultural, and educational changes. It has revealed four key forms of improving teaching skills in the university: advanced training courses, internship, certificate educational programmes, research workshops and seminars. The study has characterised the target audience of each of these forms. For the advanced training courses, their legislative framework is characterized, in particular it is explicated that they are connected with the accredited master's degree educational programmes. The universities approach to educational programmes is scrutinised and institutional principles of developing an educational programme and stages of this work are explicated. Further on, the mechanism of organizing advanced training courses for teachers is explained, the results of the implementation of such courses are reflected upon and the mechanisms of ensuring quality of such courses are revealed. Moreover, the principles and characteristics of the teachers' internship have been clarified. Besides, the types of

certificate educational programmes, the principle of organization of training under these programmes and the certification requirements are disclosed. Finally, principles of the development of research workshops, seminars, trainings, and consultations are defined. The study comes to **the conclusions** that the achievements of PNPУ named after V.G. Korolenko in the field of improving teachers' professional skills are twofold. On the one hand, the university has modernized the traditional forms of teaching excellence development and on the other hand, it has introduced new forms of professional pedagogical development which proved to be appreciated by the stakeholders.

Key words: teaching excellence, university teachers-researchers and teachers, advanced training courses, internship, certificate educational programmes, research workshops and seminars.

References

1. Deiaki pytannia pidvyshchennia kvalifikatsii pedahohichnykh i naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv. (2019). Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 21.08.2019 № 800. [Some issues of professional development of pedagogical and research-pedagogical employees. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated August 21, 2019]. *Ofitsiyni visnyk Ukrainy – Official Gazette of Ukraine*, 69, 189 [in Ukrainian].
2. Kolivanova, T.V. & Lukyanenko, O.V. (2015). Yak prybraty kameni na shliakhu maibutnikh dotsentiv i profesoriv: mizhnarodnyi obmin ta inozemna mova u vymiri Poltavshchyny. [How to remove stones from the path of future associate professors and professors: international exchange and foreign language in the context of Poltava region]. *Sotsialno-ekonomichni transformatsii v epokhu hlobalizatsii: zbirnyk naukovykh statei uchashnykiv Shostoi Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii. [Socio-economic transformations in the era of globalization: a collection of research articles of the participants of the Sixth All-Ukrainian Scientific and Practical Conference].* Poltava: Skaitek, 186-188 [in Ukrainian].

3. Kursy pidvyshchennia kvalifikatsii pedahohichnykh pratsivnykiv. [Advanced training courses for teaching staff]. *Poltavskiy natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni V. H. Korolenka. [Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University]*. Retrieved from: <http://pnpu.edu.ua/kursi-pidvishhennya-kvalifikaczi%D1%97-pedagogichnih-praczivniki> v [in Ukrainian].

4. Levkivskiy, B. (2005). Pidvyshchennia pedahohichnoi maisternosti vykladachiv vyshchykh navchalnykh zakladiv: problema pidhotovky v Ukraini vykladachiv dlia vyshchykh navchalnykh zakladiv; profesiina maisternist, yii aktualnist. [Improving the pedagogical skill of teachers of higher educational institutions: the problem of training teachers for higher educational institutions in Ukraine; professional skill, its relevance]. *Vyshcha shkola – Higher school*, 3, 55-58 [in Ukrainian].

5. Mokliak, V. M. (2013). Uprovadzhennia innovatsiinykh tekhnolohii v osvittii protses vyshchoho navchalnoho zakladu. [Implementation of innovative technologies in the educational process of a higher educational institution]. *Dydaskal – The mentor*, 13, 181-184 [in Ukrainian].

6. Monitorynhovi zakhody. [Monitoring measures]. *Poltavskiy natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni V. H. Korolenka. [Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University]*. Retrieved from: <http://pnpu.edu.ua/monitoringovi-zahodi> [in Ukrainian].

7. Naukovi posluhy. [Research services]. *Poltavskiy natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni V. H. Korolenka. [Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University]*. Retrieved from: <http://pnpu.edu.ua/naukovi-poslugi> [in Ukrainian].

8. Obryvkina, O. M. (2010). Suchasni formy metodychnoi roboty z pidvyshchennia pedahohichnoi maisternosti vykladachiv v universyteti. [Modern forms of methodological work on improving the pedagogical skills of teachers at the university.]

Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy – Research Bulletin of the National university of bioresources and nature management of Ukraine, 155 (2), 111–119 [in Ukrainian].

9. Osvitni posluhy. [Educational services]. *Poltavskiyi natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni V. H. Korolenka. [Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University]*. Retrieved from: <http://pnpu.edu.ua/certificate-programs> [in Ukrainian].

10. Polozhennia pro osvitniu prohramu u Poltavskomu natsionalnomu pedahohichnomu universyteti imeni V. H. Korolenka. (2021). Protokol vchenoi rady PNPU imeni V. H. Korolenka vid 25 lystopada 2021 r. Poltava. [Regulations on the educational programme at the Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University. Minutes of the Academic Council of PNPU named after V. G. Korolenko, 5, dated 25 November 2021, Poltava]. Retrieved from: <http://pnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/01/polozhennya-op.pdf> [in Ukrainian].

11. Polozhennia pro pidhotovku, orhanizatsiiu i provedennia naukovykh konsultatsii, seminariv, praktykumiv, treninhiv u Poltavskomu natsionalnomu pedahohichnomu universyteti imeni V. H. Korolenka. (2019). Nakaz rektora PNPU imeni V. H. Korolenka № 4-UR vid 28 bereznia 2019 r. Poltava. [Regulations on the preparation, organization and implementation of research consultations, seminars, workshops, trainings in Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University: order of the rector of PNPU named after V. G. Korolenko, 4-UR, dated 28 March 2019, Poltava]. Retrieved from: <http://pnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/polozhennya-pro-pidgotovku-organizac-ziyu-i-provedennya-naukovih-konsultacij.pdf> [in Ukrainian].

12. Polozhennia pro pidhotovku, orhanizatsiiu i provedennia sertyfikatnykh osvitnikh prohram v Poltavskomu natsionalnomu pedahohichnomu universyteti imeni V. H. Korolenka. (2019). Nakaz rektora PNPU imeni V. H. Korolenka № 4-UR vid 28 bereznia 2019 r. Poltava, 16. [Regulations on the preparation,

organization and implementation of certificate educational programmes in Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University: order of the rector of the PNPu named after V. G. Korolenko, 4-UR, dated 28 March 2019.]. Retrieved from: http://pnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/02/ser_program.pdf [in Ukrainian].

13. Profesor Oleksandr Lavrinenko vyslovyyv podiaknu PNPu imeni V. H. Korolenka za orhanizatsiiu i provedennia kursiv pidvyshchennia kvalifikatsii. Poltavskyi natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni V. H. Korolenka. [Professor Oleksandr Lavrinenko expressed his gratitude to PNPu named after V.G. Korolenko for organizing and conducting advanced training courses]. Retrieved from: <http://pnpu.edu.ua/news/profesor-oleksandr-lavrinenko-visloviv-podyaku-pnpu-imeni-v-g-korolenka-za-organizacziyu-i-provedennya-kursiv-pidvishhennya-kvalifikaczi%d1%97.html> [in Ukrainian].

14. Stratehiia Poltavskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni V. H. Korolenka na 2020-2025 rr. (2019). Protokol zasidannia trudovoho kolektyvu PNPu imeni V. H. Korolenka № 5 vid 29 serpnia 2019 roku. Poltava, 15. [Strategy of Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University for 2020-2025: minutes of the meeting of the labour team of PNPu named after V.G. Korolenko, 5, dated 29 August 2019]. Retrieved from: <http://pnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/02/strategiya.pdf> [in Ukrainian].

15. Fitsula, M. M. (2006). Pedahohika vyshchoi shkoly: navch. posib. [Pedagogy of higher school: textbook]. Kyiv: Akademydav [in Ukrainian].

16. Kharchenko, I. & Kharchenko, S. (2015). Pedahohichna maisternist vykladacha vyshchoi shkoly ta shliakhy yii pidvyshchennia. [Pedagogical skill of a teacher of a higher school and ways to improve it]. *Pedahohika vyshchoi ta serednoi shkoly – Higher and secondary school pedagogy*, 45, 114-119 [in Ukrainian].

---

17. Mokliak, V., Kononets, N., & Ilchenko, O. (2020). Future teachers resource-based learning system: experience of higher education institutions in Poltava city, Ukraine. *Turkish Online Journal of Distance Education*, 21(3), 14,199–220.

Вступ

Удосконалення викладання є одним з пріоритетних завдань розвитку закладів вищої освіти України, особливо зважаючи на інтеграцію України до європейського культурного й освітнього просторів. Прагнення органічно влитися в європейську спільноту ставить для вітчизняної вищої школи на порядок денний питання посилення професіоналізму, промоцію освіченості, залучення до викладання нових технологій і методик, пролонгацію «навчання протягом життя» як базових і невід’ємних цінностей західної цивілізації. На забезпечення досягнення цих цілей передові університети країни застосовують чисельні заходи щодо модернізації викладання і підготовки фахівців. Водночас за позитивних стимулів, що з’являються у ході нових процедур акредитації та критеріїв якості, заклади вищої освіти розгортають нові механізми і структури в організації внутрішньої системи забезпечення вдосконалення викладання. Вважаємо, що обмін позитивними практиками і трансляція успішного досвіду в науковий дискурс дозволить употужнити сучасний академічний простір, імплементувати європейське новаторство в українську освітянську традицію. З огляду на це, предметом нашої уваги і наукового аналізу виступає система підвищення викладацького вдосконалення, що впроваджена в одному із центрів педагогічної освіти Лівобережної України – Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка (далі – ПНПУ імені В. Г. Короленка).

Загальні основи теоретичного дослідження проблеми вдосконалення педагогів середньої і вищої школи

запропоновані у працях таких дослідників, як І. Бех, Г. Васянович, І. Зязюн, М. Гриньова, О. Лавріненко, С. Сисоєва, О. Савченко. Історико-ретроспективні узагальнення закономірностей та тенденцій розвитку вітчизняної освіти в контексті пошуків употужнення сучасних освітніх структур у своїх наукових розвідках маніфестували Л. Березівська, М. Євтух, С. Золотухіна, Г. Корнетов, В. Курило, В. Примакова, Л. Семеновська, О. Ільченко, О. Сухомлинська та інші. У цьому контексті особливо цінними вважаємо праці В. Мокляка (Мокляк, 2013; Mokliak et al., 2020) стосовно українських академічних новоутворень та Т. Коліванової і О. Лук'яненка (Коліванова, Лук'яненко, 2015) щодо залучення досвіду зарубіжних вищих навчальних закладів. Важливим внеском у формування продуктивного дискурсивного простору довкола питання підвищення викладацької майстерності є спроби аналізу підходів та заходів, здійснюваних різними вищими навчальними закладами України для досягнення належного рівня викладацької майстерності педагогічних працівників (Левківський, 2005; Обривкіна, 2010; Харченко & Харченко, 2015) та систематизації таких підходів (Фіцула, 2006: 333–335).

Попри увагу до питання вдосконалення викладання у сучасних університетах, у фаховій літературі досі не відрефлектовано багаторічний досвід Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка в царині забезпечення високої якості викладання. Дана стаття спрямована на заповнення цієї прогалини і має за мету виявити систему підвищення педагогічної майстерності науково-педагогічних та педагогічних працівників у Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка.

Матеріали і методи дослідження

Матеріал дослідження складають інституційна нормативна база, яка охоплює сукупність регулятивних

документів, що стосуються питання підвищення викладацької майстерності, і практики професійного педагогічного вдосконалення, реалізовані в Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка.

Для здійснення дослідження було застосовано сукупність таких методів: історичний метод, системний аналіз і узагальнення.

Застосування виокремлених методів спрямовувалося на розв'язання таких завдань як складових досягнення поставленої мети дослідження:

- висвітлити історичний шлях становлення інституційної парадигми підготовки педагогічних кадрів ПНПУ імені В. Г. Короленка;
- розкрити засадничі принципи підвищення викладацької майстерності в університеті;
- охарактеризувати систему різних форм роботи, спрямованої на підвищення педагогічної кваліфікації науково-педагогічних та педагогічних працівників в ПНПУ імені В. Г. Короленка.

Результати та їх обговорення

Сучасна система вдосконалення викладання у Полтавському національному педагогічному університеті імені В.Г. Короленка тісно пов'язана з інституційною парадигмою підготовки педагогічних кадрів, становлення якої розпочалося із заснуванням університету.

Ідея підготовки педагогів для надання освіти широким верствам населення виникла незадовго до початку Першої світової війни. Так у Полтаві у 1914 році з'явився Учительський інститут. Безпосереднім і фактичним стартом підготовки вчителів у регіоні стала фундація історико-філологічного факультету товариства «Просвіта» в Полтавському українському педагогічному університеті, що відбулося за часів Гетьманату Скоропадського.

Упродовж столітньої історії ПНПУ імені В. Г. Короленка педагогічна освіта, яку забезпечував заклад, пройшла ряд метаморфоз, зумовлених змінами політичної влади і відповідно ідеологічних акцентів, а також структурними змінами в закладі, пов'язаними з укрупненням й виокремленням в самостійні структурні одиниці факультетів і кафедр; виклики часу відображалися в трансформаціях програм підготовки здобувачів – незмінним залишалося нарощування наукового і викладацького потенціалу, що результувало в употужненні традиції підготовки кваліфікованих педагогів.

Яскравим і продуктивним періодом становлення унікальної інституційної парадигми підготовки педагогічних кадрів в історії закладу був період ректорства І. Зязюна – згодом першого міністра освіти і науки незалежної України, директора Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України. За його ініціативи вперше порушили питання про професійне удосконалення педагогів, увівши до програми підготовки вчителів курс «Основи педагогічної майстерності», який зберігається в університеті й донині. Саме в рамках такої парадигми підготовки педагогічних кадрів, орієнтованої на подальше безупинне професійне зростання вчителів, продовжувалося надання освітніх послуг в умовах відновленої незалежної України, адже в ПНПУ імені В. Г. Короленка незмінним фокусом залишалася підготовка висококваліфікованого, конкурентноспроможного фахівця – вчителя.

Після Революції Гідності, з активним реформуванням країни, долученням ПНПУ імені В. Г. Короленка до Європейського простору вищої освіти, окреслена історично сформована парадигма стала підґрунтям для модернізації діяльності закладу.

Маючи за мету плекання кваліфікованих учителів як інтелектуальної еліти Полтавського регіону та України, науково-педагогічна спільнота ПНПУ імені В. Г. Короленка

і керівництво закладу цілеспрямовано й систематично вивчає галузеві контексти, регіональні й глобальні тенденції у педагогічній освіті, передові практики зарубіжних партнерів університету, враховує суспільнополітичні реалії, соціальні запити на зміст підготовки вчителів, відгуки і пропозиції потенційних роботодавців, рефлексії випускників, моніторинги потреб і побажань здобувачів.

Відповідно сучасна місія університету полягає у «забезпеченні фундаментального права людини та конституційного права громадян на вищу освіту, у служінні людині, громаді, суспільству через підготовку конкурентноспроможних фахівців для освітньої та низки інших галузей» (Стратегія ПНПУ імені В. Г. Короленка на 2020–2025 рр., 2019: 4). Успішна реалізація цієї місії здійснюється завдяки «якісним освітнім послугам, інноваційному освітньому процесу з активним залученням до підготовки педагогів вчителів-практиків і потенційних роботодавців, конкурентноспроможності та затребуваності випускників на сучасному ринку праці, актуальним науковим дослідженням, досконалому менеджменту, високій корпоративній культурі, постійному прагненню досконалості» (Стратегія ПНПУ імені В. Г. Короленка на 2020-2025 рр., 2019: 4).

Свідченням ефективної реалізації місії університету є той факт, що станом на кінець 2021–2022 н.р. 100% освітніх програм отримали позитивні оцінки за результатами акредитації, здійсненої експертами Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти.

Одними з концептуальних засад та напрямів стратегічного розвитку університету нині є підвищення якості кадрового забезпечення освітнього процесу, використання внутрішніх і залучення зовнішніх ресурсів, забезпечення ефективності підвищення кваліфікації викладацького складу, стимулювання до проходження систематичного й періодичного стажування в провідних

зкладах вищої освіти й наукових установах України та за її межами, употужнення груп забезпечення спеціальностей та освітніх програм (Стратегія ПНПУ імені В. Г. Короленка на 2020-2025 рр., 2019: 6).

Варто підкреслити, що підвищення професійної компетентності академічного персоналу – один із ключових заходів розвитку освітньої діяльності ПНПУ імені В. Г. Короленка. У контексті цього, у період 2020–2025 років університет поставив перед собою такі цілі: диверсифікувати та індивідуалізувати підвищення викладацької майстерності та методичної компетентності, популяризувати та впроваджувати інноваційний досвід викладання через активний взаємообмін і співпрацю між кафедрами, заохочувати академічну ініціативу, розробляти і поширювати елементи дистанційного навчання і підвищення кваліфікації з метою оптимізації освітнього процесу, оцінювати діяльність науково-педагогічних і педагогічних працівників, розширювати спектр нових та вдосконалювати роботу наявних науково-практичних, консультативно-діагностичних лабораторій та центрів Університету з метою сприяння підвищенню якості підготовки фахівців завдяки реалізації практичного й творчого складника змісту навчання, організації позааудиторної, самостійної роботи студентів, розвитку їхніх творчих і дослідницьких здібностей (Стратегія ПНПУ імені В. Г. Короленка на 2020-2025 рр., 2019: 7).

Таким чином, забезпечення якості викладання в ПНПУ імені В. Г. Короленка шляхом підвищення педагогічної майстерності науково-педагогічних і педагогічних працівників є сформованим у процесі історичного становлення університету ціннісним пріоритетом його діяльності та розвитку.

Прямуючи до глибокого втілення місії університету і повної реалізації визначених Стратегією університету цілей, ПНПУ імені В. Г. Короленка систематично піклується про

вдосконалення педагогічної майстерності власного академічного персоналу й водночас забезпечує фарватер підвищення кваліфікації викладачів закладів вищої, фахової передвищої та середньої освіти Полтавщини та сусідніх областей.

Педагогічна специфіка ПНПУ імені В. Г. Короленка обумовила той факт, що вдосконалення викладання педагогів розглядається в університеті синкретично: як для викладачів вишів, так й учителів ЗЗСО. У цьому контексті формою вдосконалення викладання є курси підвищення кваліфікації для педагогічних працівників за акредитованими освітніми програмами. Для власне викладачів вишів реалізується така форма професійного вдосконалення як стажування. Сертифікатні освітні програми та наукові практикуми й семінари забезпечують як професійний ріст викладачів, так і спрямовуються на розвиток широких верств населення.

Розглянемо детально виокремлені форми роботи щодо підвищення педагогічної кваліфікації науково-педагогічних та педагогічних працівників в ПНПУ імені В. Г. Короленка.

Курси підвищення кваліфікації для педагогічних працівників. Механізми, спрямовані в ПНПУ імені В. Г. Короленка на підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, розроблені відповідно до державного законодавства, яке передбачає, що підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників можливе у суб'єктів, що провадять освітню діяльність за акредитованими освітніми програмами (Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, 2019).

Для забезпечення проходження акредитації за загальноєвропейськими правилами, процес якої з 2019 року почало Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, в університеті було здійснено осучаснення системи менеджменту, що включило в себе перехід від вертикальних імперативних ієрархій до диспозитивних з можливістю

ухвалювати дискреційні рішення для удосконалення якості надання освітніх послуг.

Першим етапом розробки програм удосконалення викладання є робота над освітніми програмами. Як і в інших закладах вищої освіти України, перші ролі в розробці й упровадженні освітніх програм грають робочі групи на чолі з гарантми. Відповідно до Положення про освітню програму у Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка (Положення про освітню програму у форм роботи, спрямованої на підвищення педагогічної кваліфікації науково-педагогічних та педагогічних працівників в ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2021) гарант освітньої програми наділений широкими повноваженнями, але й обтяжений низкою обов'язків, зокрема, несе персональну відповідальність за якість реалізації освітньої програми в університеті. До складу робочої групи також входять інші науково-педагогічні працівники, а також інші стейкхолдери – працедавці та здобувачі вищої освіти. Засідання усіх робочих груп університету є публічними, кожна зацікавлена особа може залишити свої коментарі, рецензії й рекомендації для робочих груп через оприлюднені на веб-сайтах засоби електронної комунікації з метою покращення якості підготовки фахівців за відповідними освітніми програмами. Кожне засідання робочої групи протоколюється і публікується на сторінках кафедр.

Далі освітні програми проходять декілька стадій обговорення: на випускових кафедрах, учених радах факультетів, ученій раді університету. Кращі практики текстового, графічного, методичного і процесуального відтворення освітніх програм університету проходять обговорення і презентації на засіданнях методичної підкомісії науково-методичної комісії, комісії з питань якості освіти, комісії з академічної доброчесності вченої ради університету. Питання змісту освітньої діяльності, дотримання нормативних вимог (Методичні рекомендації

МОН України щодо розроблення стандартів вищої освіти, Закон України «Про вищу освіту», Проекти ЄС «Tuning Educational Structures in Europe (TUNING)», стандарти вищої освіти, професійні стандарти вчителя ЗЗСО і викладача ЗВО, потреби Нової української школи та актуальних навчальних програм в освітній галузі, дескриптори НРК, а також інші вимоги до організації освітнього процесу, сформовані МОН України та Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти), технічні нюанси забезпечення освітнього процесу контролює і реалізовує навчально-методичний відділ університету. Це дозволяє на старті упровадження кожної з редакцій окремої освітньої програми значно посилити підготовку як педагогічних кадрів для української системи освіти.

Водночас, кожна освітня програма уважно досліджується: відділ забезпечення якості освіти та акредитації форм роботи, спрямованої на підвищення педагогічної кваліфікації науково-педагогічних та педагогічних працівників в ПНПУ імені В. Г. Короленка здійснює моніторинги інформаційного та навчально-методичного забезпечення освітніх програм, підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників університету, ресурсного забезпечення, умов праці та навчання очима внутрішніх стейкхолдерів, прозорості й відкритості освітньої діяльності університету, опитування «Якість освіти очима здобувачів», «Якість освіти очима викладачів», «Якість освіти очима роботодавців (зовнішніх стейкхолдерів)», аналіз наповнення інституційного репозитарію університету навчально-методичними працями викладачів тощо (Моніторингові заходи). Результати таких досліджень стають матеріалом для обговорення на засіданнях робочих груп, кафедр, учених радах, а надані рекомендації – базою для удосконалення освітньої діяльності закладу.

Отже, завдяки злагодженій роботі в різних напрямках з метою удосконалення освітньої діяльності, станом на 2021–

2022 н.р. в університеті реалізуються 39 акредитованих освітніх програм освітнього ступеня «Магістр», які є базою для підвищення кваліфікації різних категорій фахівців. Із них 24 – за спеціальностями галузі знань 01 Освіта / Педагогіка, що дозволяє задовольнити не лише внутрішній, а і зовнішній попит на удосконалення педагогічної майстерності науково-педагогічних і педагогічних працівників закладів вищої освіти Полтавщини і вчителів області.

Курси підвищення кваліфікації для педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти за акредитованими освітніми програмами організуються в міру формування груп слухачів, хоча практика реалізації показала, що більш популярними є індивідуальні курси. Так, при формуванні програми підвищення кваліфікації урахуються індивідуальні потреби слухачів у підвищенні власної майстерності. Зміст курсів формується не лише з огляду на освітні компоненти освітніх програм, а й на побажання їхніх замовників. Обсяг таких курсів може становити від одного до шести кредитів ЄКТС, а тривалість, відповідно, від п'яти до тридцяти робочих днів. У залежності від цього розраховується вартість послуги для одного слухача, що може корегуватися у залежності від наповнюваності груп. Гнучкість у побудуванні власної освітньої траєкторії для слухачів курсів дозволяє їм на базі університету отримати саме ті компетентності, яких їм не вистачає у власній професійній діяльності, перейняти досвід, що є інноваційним, отримати знання, що є актуальними і передовими. Керівниками і супервізорами таких курсів, як правило, є гаранті освітніх програм і найкращі науковці університету, які знаються не лише в теоретичних аспектах, а і практичних, методичних, організаційних «новелах» викладацької діяльності.

Із початку впровадження програм підвищення кваліфікації за акредитованими освітніми програмами магістратури у 2020 році і до кінця червня 2022 р. такою

можливістю скористалися 80 осіб, з яких більшість – працівники закладів загальної середньої освіти регіону і сусідніх областей. Найпопулярнішою серед слухачів курсів була освітня програма «Спеціальна освіта» з огляду на актуальність напряму і затребуваність у фахівцях. Популярними серед викладачів закладів вищої та фахової передвищої освіти були курси за освітньою програмою «Освітні, педагогічні науки» (Курси підвищення кваліфікації педагогічних працівників).

Хід і результати курсів підвищення кваліфікації досліджуються відділом забезпечення якості освіти і акредитації, адже для університету це не лише механізм трансляції кращих практик серед педагогічних працівників ЗЗСО, а ще й інструмент налагодження тісніших і ширших зв'язків з широким пулом колег, обміну досвідом та професійною інформацією. Свідченням високої якості упроваджених курсів підвищення кваліфікації є, зокрема відгуки їх слухачів, серед яких – головний співробітник відділу теорії і практики педагогічної освіти Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України Олександр Лавріненко, який наприкінці 2021-2022 н.р. висловив подяку Полтавському національному педагогічному університету імені В. Г. Короленка за високий рівень проведення курсів підвищення кваліфікації за акредитованою освітньою програмою «Середня освіта (Історія)» (Професор Олександр Лавріненко висловив подяку ПНПУ імені В.Г. Короленка).

Стажування. Традиційним видом підвищення кваліфікації саме науково-педагогічних працівників у ПНПУ імені В. Г. Короленка є стажування, як правило, на базі кафедр за профілем роботи слухача. Таке підвищення кваліфікації відбувається на загальних умовах за індивідуальними програмами стажування і є найбільш популярним в університеті.

Сертифікатні освітні програми. Новітнім видом професійного удосконалення є пропонувані в ПНПУ імені В. Г. Короленка сертифікатні освітні програми – спеціалізовані курси визначеної тривалості, які передбачають цільову підготовку слухачів з метою задоволення індивідуальних освітніх потреб різних груп населення в набутті певних компетентностей та підвищення професійного рівня. Сертифікатна освітня програма розробляється за ініціативи викладачів кафедр, співробітників інших структурних підрозділів університету, обговорюється на засіданнях кафедр.

Для розробки сертифікатної освітньої програми може залучатися досвід міжнародної співпраці університету. Саме завдяки реалізації дослідницького проекту «Критичний підхід до підготовки з використання англійської мови як засобу викладання у вищій школі: на шляху до нової теорії англійської мови як засобу викладання» (“A critical approach to training for English Medium Instruction in Higher Education: towards a theory of EMI”) спільно з Університетом м. Йорк (University of York) (Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії) (2017–2019 pp.), фінансованого Британською Радою (грант “English Language Teaching Research Award (ELTRA)”, у 2019-2020 н.р. було розроблено й успішно реалізовано сертифікатну освітню програму «Англійська мова як засіб викладання у вищій школі». Реалізація цієї програми дозволила транслювати в освітній простір університету передовий європейський педагогічний досвід.

За тривалістю сертифікатні освітні програми бувають короткостроковими (1–3 кредити ЄКТС) і довгостроковими (4–10 кредитів ЄКТС). Реєстрація на таку програму відбувається через онлайн-форму в розділі «Сертифікатні програми» на веб-сайті Університету. Мінімальною кількістю слухачів у групі є 5 осіб. Навчання здійснюється за окремим розкладом, а наприкінці опанування програми

відбувається атестація, за результатами якої видаються сертифікати. Реалізація сертифікатних освітніх програм здійснюється, як правило, на базі інноваційних лабораторій, науково-методичних і навчально-наукових центрів, яких в університеті більше двох десятків. Проходження науково-педагогічними працівниками сертифікатних освітніх програм вважається одним із видів підвищення кваліфікації і може бути визнане вченими (педагогічними) радами закладів освіти. Зарахування проходження викладачами ПНПУ імені В. Г. Короленка сертифікатних освітніх програм як підвищення кваліфікації можливе за умови, коли її обсяг складає не менше трьох кредитів ЄКТС, а бюджет навчального часу, відведений на аудиторні заняття складає не менше 30% від її загального часу (Положення про підготовку, організацію і проведення сертифікатних освітніх програм в ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2019: 5).

В університеті представлені 17 затверджених сертифікатних освітніх програм, слухачами яких вже стали майже півтисячі осіб (Освітні послуги). Найбільшого розголосу і популярності набули такі програми, як «Хмарні сервіси в дистанційному освітньому процесі закладу вищої освіти (семінар-тренінг)», «Технології створення електронних і мультимедійних навчальних ресурсів», «Хмарні сервіси в професійній діяльності педагога», що було продиктовано реаліями коронавірусного переходу на дистанційні форми освіти, «Підготовка вчителя початкової школи до формування комунікативної компетентності молодших школярів в умовах НУШ», «Упровадження медіаосвіти на уроках української мови, української та зарубіжної літератур», а з початком широкомасштабної збройної агресії росії проти України – «Домедична підготовка освітян».

Наукові практикуми і семінари. За схожою процедурою в університеті упроваджуються наукові консультації, семінари, практикуми і тренінги –

спеціалізовані наукові курси визначеної тривалості, які передбачають цільову підготовку слухачів з метою задоволення індивідуальних наукових потреб різних груп населення у набутті певних компетентностей та підвищення професійного рівня (Положення про підготовку, організацію і проведення наукових консультацій, семінарів, практикумів, тренінгів у ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2019: 2). Наукові консультації, семінари, практикуми, тренінги можуть здійснюватися в структурних підрозділах ПНПУ імені В. Г. Короленка та поза його межами.

Наукові консультації, семінари, практикуми, тренінги розробляється за ініціативи науково-педагогічних працівників кафедр, співробітників науково-дослідних тем, обговорюється на засіданнях відповідних кафедр чи структурних підрозділів Університету (Положення про підготовку, організацію і проведення наукових консультацій, семінарів, практикумів, тренінгів у ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2019). Наукові консультації, семінари, практикуми, тренінги затверджуються Вченою радою ПНПУ імені В. Г. Короленка за поданням кафедри чи структурного підрозділу. Реалізацію наукових консультацій, семінарів, практикумів, тренінгів адмініструє її розробник, якого призначає відповідна кафедра або структурний підрозділ (Положення про підготовку, організацію і проведення наукових консультацій, семінарів, практикумів, тренінгів у ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2019).

Тривалість наукових консультацій, семінарів, практикумів, тренінгів визначається її метою та завданнями. Тривалість наукових консультацій, семінарів, практикумів, тренінгів виражається в академічних годинах. Проходження наукових консультацій, семінарів, практикумів, тренінгів може бути: короткостроковим і довгостроковим.

Загальний обсяг короткострокових наукових консультацій, семінарів, практикумів, тренінгів складає 30 (1 кредит ЄКТС), 60 (2 кредити ЄКТС) та 90 академічних

годин (3 кредити ЄКТС), з яких на очну форму роботи відводиться відповідно 10, 20, 30 годин. Загальний обсяг довгострокових наукових консультацій, семінарів, практикумів, тренінгів складає 120 (4 кредити ЄКТС), 150 (5 кредитів ЄКТС), 180 (6 кредитів ЄКТС) та 300 академічних годин (10 кредитів ЄКТС), з яких на очну форму відводиться відповідно 40, 50, 60, 100 годин Положення про підготовку, організацію і проведення наукових консультацій, семінарів, практикумів, тренінгів у ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2019).

Інформація щодо наукових консультацій, семінарів, практикумів, тренінгів, на які оголошено набір слухачів, розміщується кафедрою чи структурним підрозділом на веб-сайті університету в розділі «Наукові заходи». Керівник наукових консультацій, семінарів, практикумів, тренінгів розробляє проект рекламного банера та реєстраційну форму, які погоджуються із головою наукової комісії Вченої ради Університету (Положення про підготовку, організацію і проведення наукових консультацій, семінарів, практикумів, тренінгів у ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2019).

Умови атестації слухачів наукових консультацій, семінарів, практикумів, тренінгів та форми цієї атестації визначаються їх програмами. Для атестації слухачів наукових консультацій, семінарів, практикумів, тренінгів створюється атестаційна комісія до якої входить голова та два члени комісії. Слухачам наукових консультацій, семінарів, практикумів, тренінгів у разі їх успішного проходження та проходження атестації видається сертифікат ПНПУ імені В. Г. Короленка встановленого зразка. У разі залучення до проведення наукових консультацій, семінарів, практикумів, тренінгів організацій-партнерів слухачам видається сертифікат з підписами керівників та печатками ПНПУ імені В. Г. Короленка та організації-партнера.

Зарахування проходження співробітниками ПНПУ імені В. Г. Короленка наукових консультацій, семінарів, практикумів, тренінгів як підвищення кваліфікації

здійснюється Вченою радою університету й можливе за умови, коли її обсяг складає не менше 90 год. (3 кред. ЄКТС), а бюджет навчального часу, відведений на аудиторні заняття складає не менше 30% від її загального обсягу.

Станом на кінець 2021–2022 н.р. було реалізовано три наукові практикуми: «Сучасні технології у дошкільній освіті», «Динаміка новітніх норм української мови» та «Можливості використання платформи Moodle в організації дистанційного навчання» (Наукові послуги).

Завдяки названим видам підвищення кваліфікації, ПНПУ імені В. Г. Короленка сьогодні розширює коло академічних зв'язків, контактів із ЗВО, ЗФПО, ЗЗСО. Проновані університетом підвищення кваліфікації, сертифікатні освітні програми та наукові практикуми й семінари носять не формалізований, а практикоорієнтований і націлений на слухача характер. Завдяки цьому освітні послуги з підвищення кваліфікації приваблюють науково-педагогічних і педагогічних працівників не лише з Полтавського регіону, а й з Луганщини, Донеччини, Дніпропетровщини, Кіровоградщини, Харківщини, Сумщини та інших областей.

Висновки

Таким чином, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка має тривалу історію підготовки вчительських кадрів для регіону і країни і водночас активно реагує на сучасний суспільний, культурний і освітній контексти. Так, з 2014 року університет є учасником процесу інтеграції вищих навчальних закладів України в Європейський простір вищої освіти, що спричинило появу нових і осучаснення традиційних механізмів підвищення кваліфікації. Серед традиційних форм професійного педагогічного удосконалення залишилися стажування на кафедрах та підвищення кваліфікації за магістерськими освітніми програмами. Осучаснення цих процесів полягало в інституційному і

локальному перегляді освітніх програм, їх модернізації, розробці новітніх методик і технологій, змістовних компонент, переході на компетентнісне навчання тощо. Найновітнішими формами стали сертифікатні освітні програми і наукові практикуми, які отримали визнання серед стейкхолдерів і користуються попитом, що дає змогу об'єктивно оцінити їх результативність.

Подальші розвідки з теми варто зацентрувати навколо соціологічних методик вимірювання задоволеності потреб регіону визначеними формами підвищення кваліфікації, досягнення програмних результатів, провести зрізи вхідних очікувань потенційних слухачів курсів підвищення кваліфікації та залучити до наукового пошуку додаткові відгуки учасників з метою посилення якості визначених предметом дослідження процесів.

Література

1. Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників. Постанова Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 № 800. *Офіційний вісник України*. 2019. № 69. С. 189.

2. Коліванова Т. В., Лук'яненко О. В. Як прибрати камені на шляху майбутніх доцентів і професорів: міжнародний обмін та іноземна мова у вимірі Полтавщини. *Соціально-економічні трансформації в епоху глобалізації: збірник наукових статей учасників Шостої Всеукраїнської науково-практичної конференції*. Полтава: «Скайтек», 2015. С. 186-188.

3. Курси підвищення кваліфікації педагогічних працівників. *Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка*. URL: <http://pnpu.edu.ua/kursi-pidvishhennya-kvalifikaczi%D1%97-pedagogichnih-praczivnikiv>

4. Левківський Б. Підвищення педагогічної майстерності викладачів вищих навчальних закладів: проблема підготовки в Україні викладачів для вищих навчальних закладів;

професійна майстерність, її актуальність. *Вища школа*. 2005. № 3. с. 55-58.

5. Мокляк В. М. Упровадження інноваційних технологій в освітній процес вищого навчального закладу. *Дидаскал*, 2013. Вип. 13. С. 181-184.

6. Моніторингові заходи. *Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка*. URL: <http://pnpu.edu.ua/monitoringovi-zahodi>

7. Наукові послуги. *Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка*. URL: <http://pnpu.edu.ua/naukovi-poslugi>

8. Обривкіна О. М. Сучасні форми методичної роботи з підвищення педагогічної майстерності викладачів в університеті. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України*, 2010. Вип. 155. Ч. 2. С. 111-119.

9. Освітні послуги. *Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка*. URL: <http://pnpu.edu.ua/certificate-programs>

10. Положення про освітню програму у Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка. Протокол вченої ради ПНПУ імені В. Г. Короленка № 5 від 25 листопада 2021 р. Полтава, 2021. URL: <http://pnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/01/polozhennya-op.pdf>

11. Положення про підготовку, організацію і проведення наукових консультацій, семінарів, практикумів, тренінгів у Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка: наказ ректора ПНПУ імені В. Г. Короленка № 4-УР від 28 березня 2019 р. Полтава, 2019. 18 с. URL: <http://pnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/polozhennya-pro-pidgotovku-organizacziyu-i-provedennya-naukovih-konsultacij.pdf>

12. Положення про підготовку, організацію і проведення сертифікатних освітніх програм в Полтавському національному педагогічному університеті імені

В. Г. Короленка: наказ ректора ПНПУ імені В. Г. Короленка № 4-УР від 28 березня 2019 р. Полтава, 2019. 16 с. URL: http://pnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/02/ser_program.pdf

13. Професор Олександр Лавріненко висловив подяку ПНПУ імені В. Г. Короленка за організацію і проведення курсів підвищення кваліфікації. *Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка*. URL: <http://pnpu.edu.ua/news/profesor-oleksandr-lavrinenko-visloviv-podyaku-pnpu-imeni-v-g-korolenka-za-organizacziyu-i-proveden-nya-kursiv-pidvishhennya-kvalifikaczi%d1%97.html>

14. Стратегія Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка на 2020-2025 рр.: протокол засідання трудового колективу ПНПУ імені В. Г. Короленка № 5 від 29 серпня 2019 року. Полтава, 2019. 15 с. URL: <http://pnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/02/strategiya.pdf>

15. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2006. 352 с.

16. Харченко І., Харченко С. Педагогічна майстерність викладача вищої школи та шляхи її підвищення. *Педагогіка вищої та середньої школи*, 2015. Вип. 45. С. 114-119.

17. Mokliak V., Kononets N., Ilchenko O. Future teachers resource-based learning system: experience of higher education institutions in Poltava city, Ukraine. *Turkish Online Journal of Distance Education*, 2020. Volume: 21 Number: 3 Article 14. P. 199-220.

Луньова Т.В., Фазан В.В., Лобода Д.О., Когут І.В.

**Система вдосконалення викладання у Полтавському
національному педагогічному університеті імені
В.Г. Короленка**

Анотація

Стаття стосується питання вдосконалення професійної майстерності викладачів вищої школи як одного з ключових

завдань розвитку закладів вищої освіти України в контексті інтеграції до європейського культурного й освітнього просторів і присвячена експлікації системи вдосконалення викладання у Полтавському національному педагогічному університеті імені В.Г. Короленка.

Метою статті є розкрити систему підвищення педагогічної майстерності науково-педагогічних та педагогічних працівників у ПНПУ імені В. Г. Короленка.

Дослідження включає аналіз інституційної нормативної бази вишу і застосовуваних у ньому практик удосконалення педагогічної майстерності викладачів, здійснений з використанням методів системного аналізу і узагальнення, а також історичного методу.

Розкрито становлення інституційної парадигми підготовки педагогічних кадрів у ПНПУ імені В. Г. Короленка як контекст і підґрунтя формування сучасної системи вдосконалення викладання у виші. Виявлено ключові форми роботи в системі вдосконалення професійної педагогічної майстерності в ПНПУ імені В. Г. Короленка – курси підвищення кваліфікації для педагогічних працівників, стажування, навчання за сертифікатними освітніми програмами і наукові практикуми та семінари – і визначено їхні особливості щодо цільової аудиторії.

Охарактеризовано законодавчу базу, на які спирається робота курсів підвищення кваліфікації для педагогічних працівників за акредитованими освітніми програмами, розкрито принципи і послідовність роботи над освітніми програмами як перший етап розробки програм удосконалення викладання, висвітлено механізм організації курсів підвищення кваліфікації для педагогічних працівників за акредитованими освітніми програмами, відрефлектовано результати реалізації програм удосконалення викладання в університеті, розкрито механізми забезпечення якості курсів підвищення кваліфікації для педагогічних працівників. З'ясовано принципи і характеристики стажування. Розкрито види сертифікатних освітніх програм, принцип організації навчання за ними та атестації слухачів. Визначено принципи розробки наукових консультацій, семінарів, практикумів, тренінгів, їхні типи й умови атестації слухачів.

Здобутки ПНПУ імені В. Г. Короленка у сфері вдосконалення професійної майстерності викладачів визначено як осучаснення традиційних форм професійного педагогічного удосконалення і запровадження найновітніших форм роботи, що сприяють педагогічному зростанню, що здобули визнання серед стейкхолдерів.

Ключові слова: педагогічна майстерність, науково-педагогічні та педагогічні працівники, курси підвищення кваліфікації, стажування, сертифікатні освітні програми, наукові практикуми й семінари.